

Aloite kansanäänestyksen järjestämisestä / Liedenpohjan koulu

KH 27.03.2023 § 112

Valmistelija

kaupunginjohtaja

Kuntalaisaloite

Virtain kaupungille on toimitettu 20.3.2023 kuntalaisaloite. Aloitteen on allekirjoittanut 489 henkilöä. Aloitteessa vaaditaan, että Virtain kaupunki järjestäisi kansanäänestyksen Liedenpohjan maaseutu- ja luontokoulu Ilmarisen opetustoiminnan jatkumisesta syksyllä 2023. Aloitteen mukana toimitettiin myös ns. korjattu oppilasennuste, joka perustuu kylän omiin tietoihin ja arvioihin tulevien vuosien oppilasmääristä sekä adressi muualla asuvien vaatimuksesta koulun jatkamiseen.

Aloitteen sisältö oheismateriaalina

Edustuksellinen demokratia ja asiassa jo tehty päätös

Pääasiallisena kuntalaisten vaikuttamiskeinona kunnallisissa asioissa on edustuksellinen demokratia. Ylintä päätösvaltaa kunnassa käyttää vaaleilla valittu valtuusto.

Valtuustossa tehtävien päätösten tueksi voidaan järjestää neuvoa-antava kunnallinen kansanäänestys, jos valtuusto näin päättää. Neuvoa-antavan kansanäänestyksen kautta valtuusto voi tarvittaessa saada tietoa kuntalaisten kannasta heitä yleisesti koskeviin tärkeisiin valtuuston päätettäväksi tuleviin asioihin. Edustuksellista järjestelmää täydentävänä kansanäänestys on vain neuvoa-antava ja lähtökohtaisesti käytettävissä ennakkollisesti ennen kunnan päätöksentekoa.

Valtuusto on päättänyt 20.2.2023 § 3, että Liedenpohjan koulun toiminta lakkautetaan 1.8.2023 alkaen. Oppilasennusteiden mukaan Liedenpohjan koulun oppilasmäärä syyskaudesta 2023 alkaen vaihtelee tulevaisuudessa 17–13 oppilaan välillä. Kaupungin oppilasennusteet perustuvat väestörekisterikeskuksen tietoihin.

Kansanäänestysaloitteen esittäminen ja käsittely

Kunnallisesta neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä on säädetty kuntalain (410/2015) 24 ja 25 §:ssä. Kansanäänestysaloitteen voi tehdä vähintään neljä prosenttia 15 vuotta täyttäneistä kunnan asukkaista. Valtuuston on viipymättä päätettävä, toimitetaanko aloitteessa tarkoitettu kansanäänestys. Aloitteen on allekirjoittanut on 8,63 % kaupungin 15 vuotta täyttäneistä asukkaista (tilanne 20.3.2023).

Aloitteen mukana toimitettuja allekirjoituksia on kaikkiaan 489, joista sähköisiä on 447 ja paperille tehtyjä 42. Sähköiset allekirjoitukset on kerätty oikeusministeriön ylläpitämän ja tuottaman kuntalaisaloite.fi -verkkopalvelun kautta. Sähköiset allekirjoitukset on tehty vahvalla tunnistautumisella, esimerkiksi pankkitunnusten avulla. Näiden osalta voidaan luottaa siihen, että allekirjoittaneet ovat virtolaisia. Paperitse osallistuneiden allekirjoitusten osalta ei ole syytä tehdä tarkempaa tarkastusta oikeellisuudesta, sillä sähköisesti aloitteen on allekirjoittanut yli 4 % kaupungin 15 vuotta täyttäneistä asukkaista.

Valtuusto voi päättää, että kunnalle kuuluvasta asiasta toimitetaan kansanäänestys. Valtuuston päätökseen, jolla on päätetty toimittaa kansanäänestys, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Se voidaan toimittaa koko kuntaa tai jotakin kunnan osa-aluetta koskevana. Kunnan osa-alueena on tällöin yksi tai useampi vaalilaissa tarkoitettu äänestysalue.

Kaikilla äänestysoikeutetuilla on yhtäläinen äänestysoikeus. Äänioikeuteen kunnassa toimitettavasta kansanäänestyksestä sovelletaan, mitä kuntalain 20 §:ssä säädetään äänioikeudesta kuntavaaleissa. Äänestys on salainen.

Kansanäänestyksen toimittaminen

Kansanäänestyksen toimittamisesta säädetään lisäksi hyvinvointialueilla ja kunnissa toimitettavissa neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetussa laissa (656/1990).

Jos valtuusto päättää kansanäänestyksen järjestämisestä, päätös on tehtävä viimeistään 60. päivänä ennen äänestyspäivää. Valtuusto voi myös päättää, että äänestys toimitetaan pelkästään kirjeäänestyksenä.

Valtuustolla on harkintavalta toimittaako se äänestyksen vai ei. Päättäessään kansanäänestyksen toimittamisesta valtuuston on samalla päätettävä äänestyksen aiheesta ja ajankohdasta sekä äänestäjille esitettävistä vaihtoehdoista. Vaihtoehdot voivat sisältyä samaan äänestyslippuun tai kutakin vaihtoehtoa varten voi olla oma äänestyslippu. Äänestäjällä tulee kuitenkin aina olla mahdollisuus ilmaista, ettei hän kannata mitään esitetyistä vaihtoehdoista. Valtuuston on päätöksessään määrättävä äänestyslippujen lukumäärä, sisältö ja ulkomuoto.

Äänestysviranomaisina kansanäänestyksessä ovat vaalilain 13 §:ssä tarkoitettu kunnan keskusvaalilautakunta sekä kunnan äänestyslautakunnat (vaalilautakunnat). Kunnanhallituksen on hyvissä ajoin ennen äänestystä asetettava kutakin äänestysaluetta varten äänestyslautakunta noudattaen, mitä vaalilain 15 §:ssä säädetään vaalilautakuntien asettamisesta.

Kansanäänestystä varten kunnan keskusvaalilautakunta perustaa äänestysoikeutetuista henkilöistä äänestysoikeusrekisterin, josta on voimassa, mitä vaalilain 18 §:ssä säädetään äänioikeusrekisteristä. Kunnan keskusvaalilautakunnan on viimeistään 55. päivänä ennen äänestyspäivää ilmoitettava Digi- ja väestötietovirastolle siitä, haluaako se äänestysoikeusrekisteriin otettavat tiedot käyttöönsä konekielisinä vai paperitulosteina.

Kansanäänestyksen kustannukset

Vaalilain 188 §:ssä säädetään vaaleihin liittyvästä kustannusten jaosta. Kunnan kansanäänestyksestä aiheutuneet kustannukset suoritetaan kunnan varoista. Kunnallisen kansanäänestyksen kustannuksia on vaikea tarkkaan arvioida, mutta aiempien vaalien kulut huomioiden maksaisi kansanäänestyksen järjestäminen arviolta 20.000–25.000 euroa.

Esittelijä	Kaupunginjohtaja Viitanen Henna
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus käy ohjauskeskustelun asiasta.
Päätös	Kaupunginhallitus kävi asiasta ohjauskeskustelun ja päätti järjestää valtuustoseminaarin aiheesta.

Lisätietoja

Kaupunginjohtaja Henna Viitanen, puh. 044-715 1201, sähköposti: etunimi.sukunimi@virrat.fi

KH 17.04.2023 § 119
154/00.01.01.01/2023

Valmistelija

kaupunginjohtaja

Kaupunginvaltuustolle on järjestetty asiassa valtuustoseminaari 5.4.2023, jossa on käyty läpi aloitteen käsittelyä sekä kansanäänestyksen järjestämisprosessia.

Jos valtuusto päättää kansanäänestyksen järjestämisestä, päätös on tehtävä viimeistään 60. päivänä ennen äänestyspäivää. Tämä tekee äänestyksen järjestämisen aikataulullisesti haasteelliseksi.

Jos aloite hyväksyttäisiin, tulee kaupunginvaltuuston erikseen päättää:

1. millä äänestyalueilla äänestys toteutetaan,
2. toteutetaanko äänestys äänestysalueittaisilla äänestyspaikoilla vai yhdistetäänkö äänestyspaikat,
3. neuvoo-antavassa kunnallisessa kansanäänestyksessä esitettävästä äänestyksen aiheesta ja äänestäjille esitettävästä vaihtoehdoista,
4. äänestyslippujen lukumäärästä, sisällöstä ja ulkomuodosta,
5. äänestysennakkotilasta, joka voi aikaisintaan olla 60. päivänä kunnanvaltuuston päätöksestä.

24.4.2023 kokouksesta laskettuna, äänestys olisi mahdollista järjestää aikaisintaan 23.6.2023, joka on juhannusaatto. Ajan osuessa juhannukselle, äänestys olisi mahdollista järjestää aikaisintaan sunnuntaina 2.7.2023. Tämän jälkeen hallituksen ja valtuuston tulisi käsitellä asiaa. Lukuvuosi 2023-2024 alkaa 8.8.2023, joten aikataulu äänestyksen järjestämisessä olisi erittäin haasteellinen.

Kuntalaissa korostetaan valtuuston vahvaa asemaa ja kokonaisvastuuta kunnan toiminnasta ja taloudesta. Valtuusto vastaa strategisesta päätöksenteosta ja koko kuntakonsernin tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinnista ja seurannan järjestämisestä. Valtuusto tekee päätökset kaikissa laissa mainituissa kunnan kannalta tärkeissä asioissa, kuten nyt on tehnyt Liedepohjan koulun lakkauttamisasiassa.

Kunnallinen päätöksenteko perustuu siihen, että vireilletulon jälkeen asia valmistellaan, minkä jälkeen esittelijä tekee perustellun päätösehdotuksen ja sen jälkeen toimivaltainen viranomainen/toimielin tekee asiassa päätöksen. Asia voidaan palauttaa uudelleen valmisteltavaksi, mikäli valmistelua ei katsota riittäväksi. Valtuuston osalta valmistelun riittävyyden arvioi valtuusto itse. Tämä koskee myös tarvetta mahdolliselle kansanäänestykselle. Missään valmistelu- tai päätöksentekovaiheessa ei ole noussut esiin tarve kansanäänestykselle.

Kansanäänestystä on kunnissa käytetty yleensä vain kuntaliitosasioissa, vain muutamassa tapauksessa muissa asioissa. Kunnallinen kansanäänestys on aina neuvoo-antava, eikä se sido valtuustoa. Lähtökohtaisesti se on käytettävissä aina ennakkolisesti ennen kunnan päätöksentekoa.

Edellä mainittuihin seikkoihin viitaten kansanäänestyksen järjestäminen päätöksenteon jälkeen ei ole perusteltua. Kunnallishallinto perustuu demokratiaan ja se toteutuu edustuksellisuuden kautta. Kuntalaiset valitsevat joka neljäs vuosi kunnallisvaaleissa edustajansa valtuustoon. Kuntavaaleissa valitulla valtuustolla on päätösvalta kunnan merkittävimmissä asioissa.

Esittelijä	Kaupunginjohtaja Viitanen Henna
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää esittää valtuustolle, että kansanäänestystä Liedenpohjan kouluun liittyen ei järjestetä. Aloite todetaan loppuunkäsitellyksi.
Päätös	Keskustelun kuluessa Pirjo Ala-Kaarre esitti, että kansanäänestys järjestetään. Ehdotus raukesi kannattamattomana. Kaupunginhallitus hyväksyi pohjaehdotuksen.
Lisätietoja	Kaupunginjohtaja Henna Viitanen, puh. 044-715 1201, sähköposti: etunimi.sukunimi@virrat.fi
Jakelu	Valtuusto